Hozirgi davrda jahon mamlakatlar ta’lim tizimi va pedagogika fani rivoji

Jaborova Gulsoraxon Murodjon qizi,
Nematova Dilrabo Izzatillo qizi
Andijon davlat pedagogika inistituti
Aniq va tabiiy fanlar fakulteti
geografiya yonalishi 2- bosqich talabalari
Turdiyeva SHohida Anvarjonova
Andijon davlat pedagogika inistituti
pedagogika kafedrasi o’qituvchisi
Andijon shaxar do’slik ko’chasi 2- uy

ANNOTATSIYA *Ushbu maqolada hozirgi davrda jahon mamlakatlar ta’lim tizimi va pedagogika fanining rivojlanish jarayonlari tahlil qilinadi. Unda rivojlangan davlatlar, xususan Finlandiya, AQSh va Germaniya ta’lim tizimining o‘ziga xos jihatlari, ilg‘or tajribalari hamda ularning samaradorligi yoritilgan. Shuningdek, rivojlanayotgan davlatlar, jumladan O‘zbekiston ta’lim tizimidagi islohotlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Maqolada pedagogika fanining zamonaviy yo‘nalishlari, innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli ta’lim tizimlari va ularning ta’lim sifatini oshirishdagi o‘rni keng tahlil etilgan. Shu bilan birga, ta’lim tizimining kelajakdagi rivojlanish istiqbollari, global tendensiyalar va ta’lim jarayonini takomillashtirish masalalari ilmiy asosda yoritilgan.*

KALIT SO’ZLAR*.Ta’lim tizimi, pedagogika, innovatsion texnologiyalar, raqamli ta’lim, interfaol metodlar, uzluksiz ta’lim, ta’lim sifati, xalqaro tajriba, Finlandiya ta’lim modeli, AQSh ta’lim tizimi, Germaniya dual ta’lim, O‘zbekiston ta’lim islohotlari, masofaviy ta’lim, STEAM ta’lim, pedagogik innovatsiyalar, global ta’lim tendensiyalari.*

The development of the education system and pedagogy of countries in the world at the present period

ABSTRACT *This article analyzes the current development processes of the education system and pedagogical science in the world. It highlights the specific aspects of the education system of developed countries, in particular Finland, the USA and Germany, their best practices and their effectiveness. It also examines reforms in the education system of developing countries, including Uzbekistan, existing problems and ways to overcome them. The article comprehensively analyzes modern directions of pedagogical science, innovative pedagogical technologies, digital educational systems and their role in improving the quality of education. At the same time, it covers the future development prospects of the education system, global trends and issues of improving the educational process on a scientific basis.*
KEYWORDS. *Education system, pedagogy, innovative technologies, digital education, interactive methods, continuing education, quality of education, international experience, Finnish education model, US education system, German dual education, Uzbekistan's educational reforms, distance learning, STEAM education, pedagogical innovations, global education trends.*

KIRISH. Hozirgi globallashuv va axborotlashuv davrida ta’lim tizimi jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biriga aylanib bormoqda. Har qanday davlatning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy barqarorligi va ilmiy salohiyati, avvalo, uning ta’lim tizimi qanchalik rivojlanganiga bog‘liq. Shu bois bugungi kunda jahon mamlakatlarida ta’lim sohasini modernizatsiya qilish, uning sifatini oshirish va xalqaro standartlarga moslashtirish masalalari ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. Zamonaviy ta’lim tizimi an’anaviy bilim berishdan farqli ravishda shaxsni har tomonlama rivojlantirishga, mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish, tanqidiy va ijodiy yondashuvni shakllantirishga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, rivojlangan davlatlar tajribasi, jumladan Finlandiya, AQSh va Germaniya ta’lim tizimlari o‘zining samaradorligi bilan ajralib turadi. Ushbu davlatlarda ta’lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va raqamli vositalar keng joriy etilgan. Shu bilan birga, rivojlanayotgan mamlakatlarda ham ta’lim tizimini takomillashtirish borasida muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston da ta’lim sifatini oshirish, yangi o‘quv dasturlarini joriy etish, o‘qituvchilar malakasini oshirish hamda raqamli ta’limni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — hozirgi davrda jahon mamlakatlar ta’lim tizimining rivojlanish xususiyatlarini tahlil qilish, ilg‘or tajribalarni o‘rganish hamda pedagogika fanining zamonaviy yo‘nalishlarini yoritishdan iborat. Shu orqali ta’lim tizimini yanada takomillashtirish yuzasidan ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish ko‘zda tutiladi.

ASOSIY QISM. Hozirgi davrda jahon mamlakatlarida ta’lim tizimi tubdan yangilanish bosqichini boshdan kechirmoqda. Bu jarayon globallashuv, raqamli texnologiyalar rivoji, mehnat bozoridagi o‘zgarishlar hamda inson kapitaliga bo‘lgan ehtiyojning ortishi bilan bevosita bog‘liqdir. Zamonaviy ta’lim tizimi faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, uning ijtimoiy moslashuvchanligini oshirish va hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishga yo‘naltirilgan.

1. Jahon mamlakatlarida ta’lim tizimining o‘ziga xos xususiyatlari

Bugungi kunda rivojlangan davlatlar ta’lim tizimi bir qator umumiy xususiyatlarga ega: Ta’limning uzluksizligi (butun umr davomida o‘rganish) Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv Innovatsion texnologiyalardan foydalanish Amaliy bilim va ko‘nikmalarga urg‘u berish

O‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish

Masalan, Finlandiya ta’lim tizimi o‘quvchilarga ortiqcha yuklama bermasdan, ularning qiziqishlari asosida rivojlanishiga imkon yaratadi. Bu yerda baholash tizimi nisbatan yumshoq bo‘lib, o‘quvchilar stresssiz muhitda ta’lim oladi.

Yaponiya va Janubiy Koreya da esa ta’lim tizimi yuqori intizom, mehnatsevarlik va natijaga yo‘naltirilganligi bilan ajralib turadi. Bu davlatlarda o‘quvchilar o‘z ustida ko‘p ishlaydi va yuqori natijalarga erishishga intiladi.

2. Rivojlangan davlatlar ta’lim tizimi tajribasi

Rivojlangan mamlakatlar ta’lim tizimi ilg‘or metodlar va samarali boshqaruv tizimi bilan ajralib turadi. AQSh ta’lim tizimida o‘quvchilarga keng tanlov imkoniyati yaratilgan. Talabalar o‘z qiziqishlariga mos fanlarni tanlab o‘rganadi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash va ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi.

Germaniya da dual ta’lim tizimi rivojlangan bo‘lib, bunda nazariy bilimlar amaliyot bilan uyg‘unlashtiriladi. O‘quvchilar o‘qish bilan birga ishlab chiqarishda ham faol ishtirok etadi.

Bu tajribalar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim samaradorligi o‘quv jarayonining amaliyot bilan bog‘liqligiga bevosita bog‘liqdir.

3. Rivojlanayotgan mamlakatlarda ta’lim tizimi

Rivojlanayotgan davlatlarda ta’lim tizimi isloh qilinmoqda va bosqichma-bosqich takomillashtirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston da:

Yangi o‘quv standartlari joriy etilmoqda

Zamonaviy maktablar va oliy ta’lim muassasalari tashkil etilmoqda

Raqamli ta’lim rivojlantirilmoqda

Xalqaro hamkorlik kengaytirilmoqda

Shu bilan birga, ayrim muammolar ham mavjud:

Moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi
O‘qituvchilar malakasining pastligi ayrim hududlarda
Ta’lim sifati bo‘yicha hududlar o‘rtasidagi tafovut

4. Pedagogika fanining zamonaviy rivoji

Pedagogika fani hozirgi kunda jadal rivojlanmoqda va yangi ilmiy yondashuvlar bilan boyib bormoqda. Zamonaviy pedagogika quyidagi xususiyatlarga ega:
Shaxsga yo‘naltirilganlik
Kompetensiyaviy yondashuv
Innovatsion metodlardan foydalanish
Psixologiya bilan integratsiya
Pedagogika endilikda faqat o‘qitish nazariyasi emas, balki inson rivojini boshqaruvchi kompleks fan sifatida qaralmoqda.

5. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar

Ta’lim jarayonida quyidagi zamonaviy metodlar keng qo‘llanilmoqda:
Interfaol metodlar (munozara, “aqliy hujum”, debatlar)
STEAM ta’lim (fan, texnologiya, muhandislik, san’at va matematika integratsiyasi)
Masofaviy ta’lim
Elektron ta’lim platformalari
Bu metodlar o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga o‘rgatadi va bilimni chuqur o‘zlashtirishga yordam beradi.

6. Raqamli ta’lim va innovatsiyalar

XXI asrda raqamli texnologiyalar ta’lim tizimining ajralmas qismiga aylandi. Bugungi kunda: Onlayn ta’lim platformalari; Sun’iy intellekt asosidagi dasturlar; Virtual laboratoriyalar; keng qo‘llanilmoqda. Raqamli ta’limning afzalliklari:
Ta’limga keng kirish imkoniyati Individual o‘qitish imkoniyati
Resurslardan samarali foydalanish

7. Ta’lim tizimidagi muammolar

Shunga qaramay, jahon ta’lim tizimida bir qator muammolar mavjud:
Ta’lim sifati notekisligi; Raqamli tafovut; O‘qituvchilar yetishmasligiAmaliy ko‘nikmalarning yetarli emasligi Bu muammolarni hal etish uchun xalqaro hamkorlik va innovatsion yondashuvlar zarur.

XULOSA

Hozirgi davrda jahon mamlakatlar ta’lim tizimi jadal rivojlanish bosqichini boshdan kechirmoqda va bu jarayon globallashuv, raqamli texnologiyalar hamda innovatsion yondashuvlar bilan chambarchas bog‘liqdir. Zamonaviy ta’lim tizimi endilikda faqat bilim berishga emas, balki shaxsni har tomonlama rivojlantirish, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va hayotiy ko‘nikmalarni shakllantirishga xizmat qilmoqda. Rivojlangan davlatlar, jumladan Finlandiya, AQSh va Germaniya tajribasi shuni ko‘rsatadiki, ta’lim tizimining samaradorligi innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, o‘quv jarayonini amaliyot bilan uyg‘unlashtirish va o‘qituvchi salohiyatini oshirishga bog‘liq. Ushbu davlatlar tajribasi boshqa mamlakatlar uchun muhim namuna bo‘lib xizmat qiladi.
Shu bilan birga, rivojlanayotgan davlatlarda ham ta’lim tizimini takomillashtirish borasida sezilarli ishlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O‘zbekiston da ta’lim sohasida olib borilayotgan islohotlar kelajakda yuqori malakali kadrlar tayyorlash va jamiyat taraqqiyotini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogika fani esa ushbu jarayonning nazariy va amaliy asosini yaratib, ta’lim samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, raqamli ta’lim va interfaol metodlar orqali o‘quv jarayoni yanada samarali va qiziqarli tus olmoqda. Kelajakda ta’lim tizimi yanada individuallashtirilgan, raqamlashtirilgan va global integratsiyalashgan shaklda rivojlanishi kutilmoqda. Shu bois har bir davlat o‘z ta’lim tizimini zamon talablari asosida takomillashtirib borishi zarur**.**

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta’limi vazirligi. Ta’lim tizimini rivojlantirish bo‘yicha me’yoriy hujjatlar. — Toshkent, 2022.

2. O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta’lim tizimini rivojlantirish strategiyasi. — Toshkent, 2023.

3. Pedagogika nazariyasi va tarixi. O‘quv qo‘llanma. — Toshkent: O‘qituvchi, 2020.

4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.

5. Xoliqov A. Pedagogika. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.

6. Ishmuhamedov R. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent, 2020.